

KINNITATUD
direktori 23. märtsi 2015.a
käskkirjaga nr 36

**Ferdinand von Wrangelli nimeline Roela
Lasteaed-Põhikool**

LASTEAIA ÕPPEKAVA

2015

SISUKORD

1. ÜLDOSA.....	5
1.1. Lasteasutuse liik ja eripära	5
2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED.....	6
2.1. Üldeesmärgid.....	6
2.2. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted	7
2.3. Õpikäsitus	9
3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	10
3.1. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine rühmas	10
3.2. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine rühmas	10
3.3. Koostöö lastevanematega	12
4. ERIVAJADUSTEGA LAPS	14
5. EELDATAVAD ÜLDOSKUSED	16
5.1. Mänguoskused.....	16
5.1.1. Mängujuhendamise ülesanded.....	16
5.1.2. Õppe- ja kasvatustegevuse tulemused	17
5.2. Tunnetus- ja õpioskused	18
5.2.1. Õpioskused	18
5.2.2. Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused.....	18
5.3. Sotsiaalsed ja enesekohased oskused	21
5.3.1. Õppe- ja kasvatustegevuse tulemused	21
5.3.2. Enesekohased oskused.....	24
5.3.3. Õppe- ja kasvatustegevuse tulemused.....	24
6. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI.....	27
6.1. Valdkond „Mina ja keskkond”	27
6.1.1. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	27
6.1.2. Valdkonna „Mina ja keskkond” sisu	27
6.1.3. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	28
6.1.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti.....	29
6.2. Valdkond „Keel ja kõne”.....	43

6.2.1.	Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	43
6.2.2.	Valdkonna „Keel ja kõne” sisu.....	43
6.2.3.	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	44
6.2.4.	Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti	44
6.3.	Valdkond „Matemaatika”	50
6.3.1.	Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	50
6.3.2.	Valdkonna „Matemaatika” sisu	50
6.3.3.	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	50
6.3.4.	Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti	51
6.4.	Valdkond „Kunst”	53
6.4.1.	Kunstitegevuste valdkonnad.....	53
6.4.2.	Kunstiõpetuse kasvatuseesmärgid	53
6.4.3.	Valdkonna „Kunst” sisu	53
6.4.4.	Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus	54
6.4.5.	Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti	54
6.5.	Valdkond „Muusika”	56
6.5.1.	Valdkonna eesmärgid	56
6.5.2.	Valdkonna sisu	56
6.5.3.	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	57
6.5.4.	Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti	57
6.6.	Valdkond „Liikumine”	60
6.6.1.	Valdkonna eesmärgid	60
6.6.2.	Valdkonna sisu	60
6.6.3.	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine	60
6.6.4.	Lapse arengu eeldatavad tulemused	61
7.	LAPSE ARENGU HINDAMINE	66
8.	ÕPPEKAVA UUENDAMINE JA TÄIENDAMINE	68
	LISA 1 KÜSIMUSED LAPSE ARENGUMAPPI	69
	LISA 2 LAPSE KOOLIVALMIDUSE KAART	70
	LISA 3 KÜSIMUSTIK LAPSEVANEMALE	72
	LISA 4 ARENGUVESTLUSE KOKKUVÕTE:	74

LISA 5 3-4AASTASTE LASTE ARENGU JÄLGIMISE TABEL	75
LISA 6 4-5AASTASTE LASTE ARENGU JÄLGIMISE TABEL	76
LISA 7 5-6AASTASTE LASTE ARENGU JÄLGIMISE TABEL	78
LISA 8 6-7 AASTASTE LASTE ARENGU JÄLGIMISE TABEL	80
LISA 9 KOOLIEELSE LAPSE KÕNEKAART	82

1. ÜLDOSA

1.1. Lasteasutuse liik ja eripära

Ferdinand von Wrangelli nim Roela Lasteaed-Põhikool on Vinni Valla omandil põhinev koolieast noorematele lastele alusharidust ja hoidu võimaldav kahe liitühmaga lasteasutus.

Lasteaed asub looduskaunis kohas Roela-Mõdriku vallseljaku ääres. Samas hoones asub ka Roela Raamatukogu ning osavald. Meid ümbritsevad toredad seenemetsad, rikkalik metsalilled ilu kevadel ning värvikirevus sügisel.

Meie eesmärgiks on arendada lastes loodushoidlikku suhtumist ning oskust käia metsas „lahtiste silmadega“.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED

2.1. Üldeesmärgid

Üldeesmärgist lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest ning arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid:

1. Anda lastele süstematiseeritud teadmised, oskused, arusaamad ja suunad, et laps omandaks võime käituda, orienteeruda, otsustada, omandada ning korrigeerida oma käitumist vastavalt olukorrale.
2. Luua lapsele arengut soodustav kasvukeskkond ning tingimused uute teadmiste, oskuste omandamiseks, tagada turvatunne ja eduelamused ning toetada lapse loomulikku huvi hankida teadmisi ja saada kogemusi ümbritseva elu, looduse ja ühiskonna nähtuste suhtes.
3. Väärtustada oma maa kultuuri, traditsioone, uurida ja avastada maailma koos lapsega.
4. Kujundada lapses kõlbelisi väärtushinnanguid. Olla teiste suhtes avatud, teisi arvestav, tundlik ja koostöövalmis kaaslane.
5. Luua võimalused laste individuaalseks ja loovaks arenguks.
6. Kasvatada hoidvat ja austavat suhtumist loodusesse ja oma kodukohta.
7. Toetada ja abistada lastevanemaid õppe- ja kasvatusküsimuste lahendamisel.
8. Koostöös koduga lähtuda lapsest ja kujundada terviklik arengukeskkond.

2.2 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõteteks on:

1. Õpikeskkond on lapsekeskne ja eelkõige arvestatakse lapse individuaalset arengut.
2. Lapsekeskses õpikeskkonnas on oluline sallivus – nii isiksuslike kui arenguliste erinevuste suhtes – ja seda nii suhtumises lastesse kui täiskasvanute vahel.
3. Lapsele turvatunde ja eduelamuste tagamine.
4. Õppekasvatustöö temaatika jälgib aastaegade vaheldumist, rahvuslikke tähtpäevi, päevakorda kerkinud ootamatuid ja huvitavaid teemasid.
5. Õppe- ja kasvatustegevuse seovad tervikuks lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevad teemad (kodulooline põhimõte).
6. Hinnatakse tervislikku elu- ja mõtteviisi, töö planeerimisel arvestatakse tasakaalustatud päeva põhimõtteid ning erinevaid meetodikaid, õpetamisviise ja julgustatakse õpetajaid enesele sobivaid töömeetodeid leidma.
7. Lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine.
8. Teemade tutvustamisel kasutatakse näitlikustamist, mängulist vormi.
9. Lapse loovuse toetamine.
10. Mängu kaudu õppimine.
11. Rahulikud ja vaimsed tegevused vahelduvad liikumisega, intensiivne mõtlemine vähem intensiivsega.
12. Tegevuste eesmärgiks on igakülgsest arenenud isiksuse kujundamine, kes oma oskusi ja teadmisi oskaks praktiliselt ellu rakendada.
13. Õpetajal on võimalus töötada lapsega individuaalselt, arvestades laste iseloomu, võimeid, oskusi, kodust olukorda ning arengupotentsiaali.
14. Lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut soodustab kodu ja lasteaia koostöö. Lasteaia tegevus on kodule avatud.
15. Õpetamise aluseks on:
 - oskus vaadelda ja kuulata
 - oskus võrrelda ja olemasolevaid teadmisi uutega seostada, järeldusi teha

- oskus omandatud teadmisi kasutada
- oskus liikuda ja olla aktiivne
- oskus hoida ja armastada loodust
- oskus väärtustada kodu ja perekonda
- oskus armastada oma maad ja rahvast, selle maa kultuuri
- oskus olla viisakas
- oskus kaitsta ja abistada endast nõrgemaid

Meie lasteaia väärtused

Meie lasteaias on:

LAPS

- iseseisev
- loov
- omanäoline
- uudishimulik
- teistega arvestav
- viisakas

TÖÖTAJA

- uuendusmeelne
- koostööaldis vanemate ja kolleegidega
- lojaalne oma lasteaiale
- lapsest lähtuv
- pidevalt õppiv ja arenev

LAPSEVANEM

- valmis koostööks lasteaiaga
- huvitub lapse arengust
- usaldab õpetajaid
- väärtustab mängu

LASTEAED

- lapsekeskne
- turvaline
- tervist edendav
- usaldusväärne

2.3 Õpikäsitus

Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jms. Õpetajad on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad. Õppe- ja kasvatustöö toetamisest võtab osa kogu maja personal. Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima. Rühmad on sisustatud lapsekeskselt ning vahendid paigutatud lastele kättesaadavalt. 5-7-aastaste laste rühmas küsitakse lastelt neid huvitavaid teemasid ning võimalusel arvestatakse neid soove järgnevatel planeerimistel. Lapsed ja vanemad võtavad aktiivselt osa nädala temaatikaga seotud raamatute, fotode, piltide jm esemete toomisest, et muuta õppekasvatustegevus sisukamaks, mitmekesisemaks ja huvitavamaks. Päeva olulisem osa on meie lasteaias hommikuring, mis pakub rutiinset ja tuttavat tegevust ning loob turvatunde kogu päevaks (eriti nooremas rühmas). Hommikuringis räägib rühmaõpetaja lahti kogu päeva tegemised ning lastel on võimalik arutleda ja jagada oma teadmisi käsitletavate teemade kohta.

Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
- 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
- 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

3.1. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine rühmas

- Lasteasutus korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati. Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini.
- Õppeaasta algusest 2 nädalat on mõeldud laste ja lapsevanemate kohanemisele. 15. septembrist kuni 15. maini viiakse läbi kavandatud õppe- ja kasvatustegevusi. Koolivaheaegadel toimub õpitu kordamine ja individuaalne töö päevaplaani alusel. Suvekuudel on õppe- ja kasvatustegevuse põhiliseks tegevuseks mäng. Suurema osa ajast viibivad lapsed õues ja looduses.
- Õppe- ja kasvatustegevus toimub lasteaias rühma päevakava alusel, mis määrab laste eale vastava päevarütmi, une- ja ärkveloleku aja, igapäevatoimingud ning õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevuse.
- Lasteaias toimub õpetamine nädalaplaani alusel lastele mõistetavas ja huvitavas tegevuses, milleks on esimesel võimalusel tegevused looduses, mäng või mõni muu huvitav õppetegevus – vaatlemine, mõõtmine, uurimine, laulmine, tantsimine, liikumine jne.
- Rühma päeva läbib terviklik teema, tegevused seotakse omavahel, teemat täiendatakse ja vajadusel korratakse.
- Võimalikult palju tegevusi toimub õues.
- Õpetaja poolt suunatud tegevuse loetelu on vastavuses riikliku õppekavaga.

3.2. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine rühmas

Õppe- ja kasvatustegevuse aluseks on riiklik õppekava ja lasteaias õppekava. Õppeaasta alguses koostatakse üldtegevuskava, mis määrab kogu maja aasta tegevused. Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevused. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab õpetaja

laste vanust, arengutaset ja huve. Õppesisu valikul lähtutakse põhimõtetest - lihtsamalt keerulisemale, lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale, kergemalt raskemale ja konkreetset abstraktsemale. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise pikkuseks on nädal. Nädalaplaani koostamisest võtab osa kogu rühma meeskond. Nädalaplaani koostamisel arvestatakse ka lapsevanemate ja laste ettepanekuid. Nädalaplaanis on välja toodud eesmärgid, temaatika, õppesisu ja -tegevused. Eesmärgid on esitatud lapsest lähtuvalt st eesmärgid väljendavad lapse tegevuse tulemust. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab teha vajadusel muudatusi. Nädala eesmärkidega ja temaatikaga on võimalik tutvuda ka lapsevanematel (nädalaplaan on väljas mõlemas rühmas), kes samuti aitavad kaasa ning toetavad eesmärkide saavutamist. Vaheaegadel on põhiliseks tegevuseks mäng, õues ja looduses viibimine. Õppe- ja kasvatustöö dokument on rühmapäevik, kuhu õpetajad iga päev kannavad läbi viidud õppe- ja kasvatustegevuse sisu. Päevikusse kannab rühma õpetaja ka läbi viidud individuaalsed tegevused, üritused jms, mis lisaks õppe- ja kasvatustööle lasteaias toimub. Päeviku täitmist jälgib lasteaed-põhikooli direktor. Õppe- ja kasvatustegevused viiakse läbi esteetilises ning turvalises ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Tegevused seostatakse eelkõige kodukoha eripära, inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga tutvutakse võimalikult loomulikus keskkonnas. Tegevuste ning tegevuskohtade valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmäärke, valdkondade sisude ja tegevuste lõimimist, tegevuseks vajalikke vahendeid ning materiaalseid võimalusi, laste vanuselist ja soolist koosseisu, lastevanemate soove ning personali ja õpetajate kaasamist.

Õppekorraldus ja meetodid:

- lapsekesksest metoodikast lähtumine
- õuesõppe metoodika rakendamine
- laste tervise edendamine
- mängu tähtsustamine, mänguoskuste väärtustamine

3.3. Koostöö lapsevanematega

Lastevanemad on meiega põhilised ja igapäevased koostöötegijad. Peame oluliseks vastastikust pidevat infovahetust. Selleks on loodud erinevad võimalused – lasteaia-põhikooli kodulehekülg (www.roela.edu.ee), rühmatelefon, päevategevuste kohta antakse vanematele infot blogi kaudu, lisaks infostendid, igapäevane suhtlemine ning vestlusringid rühmades vähemalt 2 x aastas ning kogu maja ja rühmade üritused, millest vanemad väga aktiivselt osa võtavad. Igal õppeaastal toimuvad lapsevanematega arenguvestlused. Tulemuseks on paremad suhted lapsega tegelevate täiskasvanute vahel. Arenguvestlustel vesteldakse lapsest. Vestluse aluseks on arengumapp. Selgitatakse välja lasteevanemate seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes. Antakse tagasiside lapse arengust ja õppimise tulemustest. Tunnustatakse toimetulekut, edasiminekut, positiivseid hoiakuid ja huvi lähtuvalt lapsest endast. Küllaltki ausalt püütakse läheneda ka probleemidele. Õppeaasta alguses ja lõpus toimuvad rühmade lasteevanemate koosolekud/ vestlusringid, antakse teavet rühma õppekava sisu ja selle täitmise kohta, otsustatakse rühma tegevust puudutavaid küsimusi.

Aastaringelt toimivad järgmised koostöö vormid: individuaalsed vestlused, väljasõidud, perepäevad, laste peod, aktiivne osavõtt näituste korraldamisest jm. Vajadusel nõustatakse lasteevanemaid kasvatusküsimustes. Lasteaia-põhikooli hoolekogu osaleb aktiivselt lasteaia igapäevaelu puudutavates küsimustes. Koos käiakse vähemalt 4 korda õppeaasta jooksul. Igal aastal uuritakse ankeetküsitlusega lasteevanemate ootusi ja rahulolu lasteaia tegevusega. Lasteevanematel on võimalus teha ettepanekuid, panna kirja oma ootusi.

Koostöövormid:

- Suhtlemine lapse lasteaeda toomise ja sealt viimise ajal: õpetaja kirjeldab päevaseid tegemisi, tuletab meelde sündmusi, lahendab tekkinud probleeme või küsimusi.
- Lasteevanemate osalemine lapse arengu analüüsimisel.
- Kirjalikud teated: lasteaed-põhikooli koduleht, kirjalikud teated lasteevanematele meili teel, blogi, telefon.

- Teadetetahvel: rühma laste nimekiri, päevakava ja tegevuste plaan, menüü, päevakohased kirjutised lasteaia teemadel, valla määrused, õigusaktid, korraldused, ringkirjad jm.
- Traditsioonilised ühisüritused lähtuvalt õppe- ja kasvatustöö eesmärkidest.
- Lastevanemate koosolekud.
- Lastevanemate rahulolu küsitlused.
- Hoolekogu koosolekud.
- Matkad, tervise-, toitumis-, keskkonna-, liiklus- ja liikumisenädalad.

4. ERIVAJADUSTEGA LAPS

Erivajadustega laps on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas. Erivajadustega lapse toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor.

Mida varem lapse erivajadusi märgatakse ja arendustööd alustatakse, seda paremad on lapse võimalused igapäevaelus ja koolis toime tulla.

Arengulise erivajaduse esmaseks märkajaks on rühmaõpetaja, kes vaatlleb ja jälgib last rühmategevustes. Logopeediliste probleemide korral on rühmaõpetajatele ja vanematele toeks majas töötav logopeed, kes kontrollib rühmas kõikide laste kõnet.

- Iga õppeaasta alguses koostab rühma meeskond, peale kõikide laste arengu analüüsimist vajadusel koostöös lasteaiadepetajate, logopeedi ning lapsevanemaga lapsele individuaalse arengukava. Kui rühma meeskond ühiselt leiab, et lapse senine areng ei ole kulgenud eakohaselt (esineb oluline mahajäämus, käitumise eripära või andekus), selgitatakse lastevanematele vajadust täiendavate uuringute järele. Hindamistegevusteks on vastavalt vajadusele: korduv ja täpsem lapse käitumise vaatlus erinevates tingimustes;
- last puudutava lisateabe kogumine;
- lapse meditsiinilised uuringud;
- lapse võimete ja oskuste psühholoogilis-pedagoogiline hindamine.

Koostatakse plaanid arenguliste erivajadustega laste arengu toetamiseks.

- Andekate laste arendamiseks kasutatakse lapse võimetele vastavat metoodikat ja õppematerjale.
- Vajadusel koostatakse individuaalne arenduskava nendes valdkondades, milles laps on andekas või vajab abi.

- Olenevalt erivajaduse raskusastmest konsulteeritakse teiste erialaspetsialistidega (eriarstid, psühholoog, psühhiaater).
- Muutused lapse arengus fikseeritakse lapse kõnekaardil, arenguvaatluslehel ja lapse arengumapis.
- Õppeaasta lõpus teeb rühmaõpetaja kokkuvõtte lapse arengust õppeaasta jooksul.
- Lasteaiaõpetajad nõustavad lastevanemaid arengulise erivajadusega lapse toetamiseks kodus. Vajadusel nõustatakse lastevanemaid koolimineva lapsele sobiva õppevormi valikul.
- Vajadusel tehakse koostööd lasteaiaväliste HEV-last toetavate erispetsialistidega – valla haridusnõunik, REH-plaani olemasolul määratud tugisikuga, Lääne-Virumaa Rajaleidja keskus, Lääne-Viru maakonna erivajadustega õpilaste nõustamiskomisjon, vabariigi haiglate eriarstid.
- Lasteaia sisseastumisavaldusel on lastevanematel võimalik kinnitada allkirjaga luba erivajadusega lapse esitamiseks logopeedi vm tugispetsialisti juurde.

Andeka lapse toetamine ning lapsele võimaluste loomine toimub koostöös lastevanematega. Kui õpetajate arvates on laps mõnel alal andekam, kui teised, soovitatakse seda annet võimaluse korral arendada ka väljaspool lasteaeda, kus on sobivamad tingimused ja võimalused (muusika, kunst, sport jms).

5. EELDATAVAD ÜLDOSKUSED

1. Mänguoskused
2. Tunnetus- ja õpioskused
3. Sotsiaalsed oskused
4. Enesekohased oskused

5.1. Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevus erivaldkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Mänguoskuste arendamine toimub erinevate mänguliikide kaudu: rollimäng, loovmäng, ehitusmäng, liikumismäng. Mänguoskuste arendamine toimub lõimituna päevategevustesse ja eraldi juhendatud mängudena.

Mängud planeeritakse rühma päevakavasse lähtuvalt nädalaplaanist, rühma iseärasuset ja vajadusest.

5.1.1. Mängujuhendamise ülesanded

- laiendada mängu temaatikat
- rikastada ja süvendada mängu sisu
- arendada lastevahelisi suhteid
- innustada iseseisvalt mängima
- hoolitseda mänguvõimaluste eest
- tagada piisavalt mänguaega
- näidata uute mänguvahendite ja materjalide kasutamise võimalusi

5.1.2. Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel:

2-3aastane laps

- tunneb huvi koostegevuse vastu nii teise lapse kui täiskasvanuga.
- jälgib vanemate laste mängu, matkib lihtsamaid liigutusi.
- hellitab ja hoiab süles nukku või pehmet lelu.
- kasutab mänguasju sihipäraselt.
- mängib teise lapse kõrval, ei sega kaaslaste mängu.
- lülitub emotsionaalselt mängu, hakkab koos kaaslasega mängima.
- kasutab mängudes erinevaid mänguasju vajades aeg-ajalt täiskasvanu juhendamist.

3-4aastane laps:

- saab mängust positiivse elamuse
- imiteerib täiskasvanute tegemisi: söödab nukku, laob klotse auto kasti, triigib pesu jne.
- ehitab klotsidest, konstrueerib
- huvitub ühismängudest (laulu- ja liikumismängud), nukuteater
- mängib sõrmemänge (täiskasv. abi)
- mängib rahulikult kaaslasega
- kasutab mängudes erinevaid mänguasju ja esemeid

4-5aastane laps:

- valib ise mängu, tegutseb esemetega sihipäraselt
- kasutab mängudes teadmisi ümbritsevast
- ehitab ja mängib ehitatuga (maja, sild, garaaz)
- võtab osa lavastusmängudest
- järgib mängureegleid (lauamängud)
- mängib eakaaslastega rollimänge täiskasvanu juhendamisel (juuksur, arst, pood)
- vahetab kaaslasega mänguasju
- kasutab mängudes teadmisi ümbritsevast

5aastane laps:

- järgib olemasolevaid mängureegleid, arvestab kaaslastega
- mängib fantaasiamänge; võtab mängudes erinevaid rolle
- organiseerib mängu, määrab reeglid ja kaasab teisi

6-7aastane laps:

- osaleb ühismängudes, mis nõuavad otsustamist
- võtab mängus erinevaid rolle, tuleb toime nende täitmisega; matkib mängus täiskasvanuid
- selgitab mängureegleid
- osaleb äraarvamismängudes

5.2. Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

5.2.1. Õpioskused

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel. Lapsed õpivad erinevates tegevustes osalemisel. Laps õpib läbi mängu, suhtlemise, matkimise, loomise, vaatlemise, uurimise, mõtestamise, katsetamise, harjutamise jms.

5.2.2. Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused

2-3aastane laps

- leiab tegutsemisajendi, täiskasvanu suunab lapse tegevust
- keskendub tegevusele lühikeseks ajaks
- tegutseb nii konkreetsete kui asendusmänguasjadega
- mängib mõnda aega koos teistega, järgib lihtsamaid reegleid
- jälgib lihtsaid lookesi, mõistab sisu

- rühmitab asju ühe või mitme omaduse või nimetuse järgi
- tal on ettekujutus arvumõistest ja värvuste nimetustest
- omandab uusi teadmisi korduva tegevuse kaudu, vajab oma tegevusele tagasisidet
- asetab esemeid sisse, peale, alla, kõrvale
- leiab võrdluse alusel asjade erinevaid ja ühiseid jooni

3-4aastane laps

- oskab osaliselt oma tegevust plaanida ja tegutseb iseseisvalt juhendamiset
- plaanib sisekõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme
- väljendub kõnes vabalt, algatab ja lõpetab vestlust, püsib teema juures
- järgib lihtsaid reegleid
- huvitub võistlusmängudest ja tahab olla edukas
- osaleb ühistegevustes ja teeb koostööd teiste lastega
- suudab keskenduda, areneb tahteline tähelepanu
- saab aru lihtsamatest piltlikest võrdlustest, mõistatustest, seostest
- saab aru arvumõistest, huvitub tähtedest

5aastane laps

- tegutseb lühikest aega iseseisvalt; tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab täiskasvanu abi
- saab tunnete, emotsioonidega väljendamisel hakkama täiskasvanu abiga; tegevusi korraldades, planeerides kasutab sisekõnet
- on huvitunud teistega koos tegutsemisest
- kõne areng võimaldab võimaldab teha koostööd, leida lahendusi, kokkuleppeid
- konstrueerib, katsetab, uurib, kasutades sümboleid ja reaalseid esemeid
- osaleb erinevates mänguliikides, loovtegevustes
- on oma juttudes loov, räägib minevikus, tulevikus toimunud/toimuvatest sündmustest
- keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit
- märkab ja vaatleb detaile, olulisi sündmusi, seoseid

- saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest, üldistusastmest; eristab rühmi, võrdleb neid
- on ettekujutus numbritest, tähtedest, sümbolitest
- on aktiivne, lahendab probleeme, omandab teadmisi kogemuste, kõne kaudu; kasutab teadmiste omandamisel oskuslikult mälu

6aastane laps

- plaanib igapäevategevusi, seab eesmärged, üritab lõpetada alustatud tegevused
- keskendub tegevusele paarkümmend 20-30 minutit
- kasutab tegevustes sisekõnet; ladusalt kõnet teistega; kõne kasutamine on aktiivne igapäeva tegevustes
- järgib ühistegevustes reegleid, suudab neid selgitada
- käelistes ja loovtegevustes on aktiivne osaleja
- mõistab seoseid, suhteid, aeg-ruum suhteid, kasutab oma teadmisi
- mõistab kordamise vajalikkust; kasutab mälu

7aastane laps

- organiseerib, plaanib tegevusi ja tuttavat keskkonda, seab eesmärged, üritab sihipäraselt tegutseda, lõpetab alustatud tegevused
- reguleerib oma emotsioone, käitumist, kasutades selleks kõnet
- tegevustes toetub tagasisidele, eakaaslaste hinnangutele, võrdlustele teistega
- keskendub mitmele tegevusele, suudab kestmalt pingutada
- suudab iseseisvalt tegutseda täiskasvanu juhendamise järgi
- katsetab, uurib, konstrueerib kasutades oma teadmisi, kogemusi uutes olukordades
- osaleb erinevates mänguliikides, järgib teegleid
- mõistab tervikut, saab aru seostest täiskasvanu abiga, loob uusi seoseid läbi meelte
- kasutab kaemuslikku ja verbaalset mõtlemist
- huvitub teistest inimestest; räägib rohkem iseendast; eakaaslastega kasutab kõnes arutlevat dialoogi

- tunneb ja kasutab tähti, kirjutab lühemaid sõnu; tunneb, kasutab numbreid, sümboleid, teeb lihtsamais matemaatilisi tehteid
- orienteerub oma teadmistes, märkab detaile, seoseid; kasutab teadmisi uusi ülesandeid lahendades nii uudses kui sarnases olukorras kuid vajab juhendamist ja abi seoste loomisel eelnevaga
- suunamise ja õpetamise korral kasutab lühemat aega õppimisstrateegiaid; tajub mälu mahtu, kordab teadlikult üle meeldejäetavat materjali.

5.3. Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, võtta omaks ühiskonna üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Peamine osa laste sotsiaalsest arengust toimub suheldes oluliste täiskasvanute ja eakaaslastega.

Need suhted omakorda aga asetsevad laiemas sotsiaalses kontekstis, kultuuris ja ühiskondlikes organisatsioonides. Lasteaed on kodu kõrval teine väga oluline lapse sotsiaalse arengu kujundajana. Lasteaia psühho-sotsiaalne keskkond, mida õpetajad loovad, moodustab raamistiku sellele, kuidas lapsed hakkavad käituma üksteise suhtes ning kuidas areneb lapsearusaamine sellest, mis on lubatud, mis mitte. Sarnaselt lapsevanemale tekib lähedane kiindumussuhe ka lasteaiaõpetajaga ning sel kiindumussuhtel on omad mõjud lapse sotsiaalsele arengule. Lapsed, kellel on oma õpetajaga positiivne suhe, suudavad paremini ära kasutada lasteaias olemas olevaid õppimisvõimalusi ning luua nii lasteaias kui ka edaspidi positiivsemaid suhteid eakaaslastega. Kui laps mängib eakaaslastega, siis toimub suhtlemine võrdsega ning laps saab kogemuse, mida tal kuskilt mujalt võimalust saada ei ole. Lapse võime luua positiivseid suhteid kaaslastega on väga oluline sotsiaalse arengu komponent.

5.3.1. Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel

2-3 aastane laps:

- emotsioonid tugevad ja vahelduvad kiiresti
- teadvustab ennast, kasutab osaliselt minavormi, proovib ennast maksma panna, oskab keelduda ja ei öelda

- üritab aru saada teiste inimeste seisukohtadest
- tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti

3-4aastane laps:

- saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid
- on osaliselt kujunenud eneseteadvus, oma mina
- võib karta tundmatuid ja uusi asju
- jagab mänguasju, kuid on valdavalt omandihoidja
- loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos
- algatab vestlust eripartneritega erinevatel teemadel
- järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid
- enesekindluse saavutamiseks vajab turvalisust, tunnustust, rutiini, reegleid

5aastane laps

- hakkab mõistma enese ja teiste inimeste tundeid ja mõtteid
- väljendab oma emotsioone ja räägib nendest
- suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ja orienteerub oma suutlikkuses
- suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest
- on tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut
- matkib täiskasvanute tegevusi, rolle, kasutab sama sõnavara, kehakeelt
- eelistab sootüübilisi mängu; naudib rühma kuulumist, eakaaslaste seltsi, ühistegevusi, teeb koostööd eesmärgi saavutamiseks, jagab, vahetab
- tunnistab reegleid, kogemusi, muutusi; jälgib nende täitmist teiste poolt; kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt
- teab, kuidas avalikus kohas käituda

6aastane laps

- tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone, seisukohti, arvestab nendega suhtlemises
- seab endale eesmärgi, üritab neid ellu viia

- tegevustes vajab/ootab tunnustust, tähelepanu, emotsionaalset toetust
- eelistab omasoolisi mängukaaslasi; kujunevad püsivamad sõprussuhted
- suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita tegutseda, teha koostööd omal viisil
- mängudes järgib reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt; selgitab reegleid teistele
- püsib sotsiaalses rutiinis

7aastane laps

- mõistab teiste tundeid ja nende mittesõnalisi väljendusi
- vastutab rohkem oma tegevuste eest, räägib oma kavatsustest
- kontrollib oma emotsioone, käitumist; arvestab teistega, suhtub neisse sallivamalt
- sõltub tegudes vähem vanematest
- algatab mängu, tegevusi; püüab olla iseseisvam, on tundlik ebaõnnestumisele ja teiste hinnangutele; otsib mõistmist, kaasaelamist oma tunnetele; loob sõprussuhteid
- hoolib väiksematest, annab ja küsib vajadusel abi
- järgib rühmareegleid, arvestab rühma vajadustega
- teeb vahet heal/halval enda ja teiste puhul; arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle

5.3.2. Enesekohased oskused

Enesekohased oskused lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist (lapse mina-pildi tekkimine, enesehinnang, eneseanalüüsi oskus).

Enesekohaseid oskuseid omandatakse järk-järgult, seetõttu on see lapsele ning teda suunavale täiskasvanule aeganõudev, kuid samas järjepidev õpetamise, õppimise ja harjutamise protsess. Oluline on sisendada lapsele järjekindlalt usku oma võimetusse ja ülesannetega toimetulekusse, toetada tema eneseteadvuse arengut.

Eneseteenindamine eelkoolieas seostub elementaarsete hügieeni-, riietumis-, söömis- ja korraharjumuste kujundamise ja kinnistamisega kodus kui lasteaias. Lasteaia päevakava erinevate momentide juurde kuulub ka eneseteenindamise ja tervislike igapäeva-toimingute praktiline harjutamine ning lapsele vajalike iseendaga toimetuleku kogemuste kinnistamine. Tähtis on kujundada lastes positiivne suhtumine söömisesse, lõunauinakusse, riietumisse, hügieeni, mänguasjade koristamisse ja korraharjumustesse.

5.3.3. Õppe- ja kasvatutegevuse tulemusel:

2-3aastane laps:

- teab oma ees- ja perekonnanime, elementaarseid viisakusreegleid, kasutab neid
- sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt
- mõistab selgelt väljendatud keeldu „Ei tohi!“, „Ära tee!“
- räägib endast „mina“ vormis
- teeb iseseisvalt valikuid
- täidab igapäevaelu rutiini

3-4aastane laps:

- teab oma nime (ees- ja perekonnanimi), vanust, sugu, märkab soolisi erinevusi
- soovib olla edukas
- väljendab lihtsamaid emotsioone, seisukohti, soove, tahtmisi
- saab hakkama eneseteenindamisega (sööb, joob, peseb käsi, riietub, kasutab tualetti, paneb jalatsid õigesti jalga)
- saab aru, et valetamine on taunitav käitumine

5aastane laps

- hakkab mõistma enese ja teiste inimeste tundeid ja mõtteid
- väljendab oma emotsioone ja räägib nendest
- suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ja orienteerub oma suutlikkuses
- suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest
- on tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut
- matkib täiskasvanute tegevusi, rolle, kasutab sama sõnavara, kehakeelt
- eelistab sootüübilisi mängu; naudib rühma kuulumist, eakaaslaste seltsi, ühis-tegevusi, teeb koostööd eesmärgi saavutamiseks, jagab, vahetab
- tunnistab reegleid, kogemusi, muutusi; jälgib nende täitmist teiste poolt; kõne areng
- võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt
- teab, kuidas avalikus kohas käituda

6aastane laps

- tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone, seisukohti, arvestab nendega suhtlemises
- seab endale eesmärgi, üritab neid ellu viia
- tegevustes vajab/ootab tunnustust, tähelepanu, emotsionaalset toetust
- eelistab omasoolisi mängukaaslasi; kujunevad püsivamad sõprussuhted
- suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita tegutseda, teha koostööd omal viisil
- mängudes järgib reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt; selgitab reegleid teistele
- püsib sotsiaalses rutiinis

7aastane laps

- mõistab teiste tundeid ja nende mittesõnalisi väljendusi
- vastutab rohkem oma tegevuste eest, räägib oma kavatsustest
- kontrollib oma emotsioone, käitumist; arvestab teistega, suhtub neisse sallivamalt
- sõltub tegudes vähem vanematest
- algatab mängu, tegevusi; püüab olla iseseisvam, on tundlik ebaõnnestumisele ja teiste hinnangutele; otsib mõistmist, kaasaelamist oma tunnetele; loob sõprus-suhteid
- hoolib väiksematest, annab ja küsib vajadusel abi
- järgib rühmareegleid, arvestab rühma vajadustega
- teeb vahet heal/halval enda ja teiste puhul; arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle

6. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

- Mina ja keskkond
- Keel ja kõne
- Matemaatika
- Kunst
- Muusika
- Liikumine

Planeeritud õppe- ja kasvatustegevused kestavad

- Kuni kolmeaastastel lastel 10 – 15 minutit
- Kolme kuni viieaastastel lastel kuni 25 minutit
- Kuue kuni seitsmeaastastel lastel kuni 35 minutit

6.1. Valdkond „Mina ja keskkond”

6.1.1. Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- Mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult
- Saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas
- Väärtustab eesti rahvuse kultuuritraditsioone (v.m. rahvuse)
- Väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult
- Väärtustab keskkonda hoidvat mõtteviisi
- Märkab nähtusi ja muutusi taime- ja loomariigis

6.1.2. Valdkonna „Mina ja keskkond” sisu

- Sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, kool, lasteaed, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, üldnimelikud väärtused ja üldtunnus-

- tatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toit, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine
- looduskeskkond: kodukohta loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele
 - tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond

6.1.3. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

Lapse põhitegevus on mäng. Mängides saavutab ta teatud sotsiaalse kompetentsuse. Kaaslastega ühiselt mängides õpivad nad teisi arvestama ning koos tegutsema. Eri keskkondadega tutvumiseks kasutatakse erinevaid mängu, vestlusi, arutelusid, juttude, muinasjuttude ja luuletuste (ka rahvaluule) lugemist, lavastusmängusid, ning piltide ja videofilmide vaatamist. Palju tegevusi korraldatakse õues. Looduse ja looduslike vahenditega seostatakse suur osa õppetegevusest.

Kavandades ja korraldades:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust: teemasid ja vaadeldavaid objekte valides lähtutakse koduloolisuse printsiibist st tutvutakse nende objektidega, millega on lapsel vahetu kontakt;
- 2) õhutatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid; emotsionaalne kontakt keskkonnaga toetab lapse omaalgatust, huvi, individuaalsust ja tahet tegutseda; last tuleb suunata märkama loodust enda ümber ning suhtuma ümbritsevasse austavalt; olulised tegevused on vaatlemine, võrdlemine, rühmitamine, seostamine, järeldamine, küsimine ja küsimustele vastuste otsimine; tähtis on vahetu tajumine, selle kirjeldamine ning vaadeldu kujundlik väljendamine; teadmisi omandatakse tegutsedes; õuesõpe annab parima võimaluse kõigi meelte kasutamiseks; luuakse soodne keskkond sotsiaalseks suhtlemiseks, et kujundada heasoovlikkust nii täiskasvanute kui ka eakaaslaste vastu (abivalmidus, kaastunne, sõbralikkus); luuakse olukordi eesti rahvatraditsioonide ja – kommete omandamiseks (rahvakalendri tähtpäevade tähistamine, suhtlemine erinevate põlvkondadega);

3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust; pakkudes eduelamusi kujuneb lapsel positiivne suhtumine iseendasse ja teistesse ning salliv suhtumine endast erinevasse (erivajadustega ja eri rahvusest kaaslased); rakendades üldõpetuslikku tööviisi ärgitatakse last märkama ilu ümbritsevas elus, inimeste töös ja käitumises ning toetatakse lapse soovi ise oma tegevusega kasu tuua;

4) õhutatatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeldusi tegema; täiskasvanu ja personali enda tervisliku käitumismudeli eeskujul kujunevad üldinimlikud väärtused, sotsiaalselt kompetentne käitumine ning tervist väärtustav eluviis;

5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma. Säästlikkus ja heaperemehelik käitumine saavad lastel alguse oma mänguasjade ja töövahendite hoidmisest ning raamatutesse lugupidavast suhtumisest. lapse kasvades õpetatakse teda märkama võimalusi käituda keskkonda säästvalt (nt vee- ja elektri kokkuhoid), mõistma, et temast sõltub looduse hoidmine ning et ka tema on osake loodusest. Õppetegevusi viiakse läbi õppekäikudel, looduse õpperajal ja liikluses. Õppekäigul saadakse uusi kogemusi, mida pakuvad vaatlused, vestlused õpetaja ja laste vahel ning tegutsemisvabadus. Looduse õpperajal käimine võimaldab loodusobjekte vaadelda ja võrrelda erinevatel aastaegadel. Liikluses püütakse saavutada laste võimalikult riskivaba käitumine ja toimetulek ka edaspidises elus. Tähtpäevade tähistamisel kasutatakse õppetegevusena mängu- ja stiilipidusid, näitusi ja karnevale. Kommetega seotud tegevustes lähtutakse kodukoha eripärast.

6.1.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

2aastane laps:

- täidab lihtsamaid korraldusi: „anna”, „näita”, „istu”
- näitab ja nimetab kolme kehaosa endal, nukul või teisel lapsel
- teab oma nime kui ka hüüdnime ja reageerib oma nimele
- tunneb lähisugulasi, lemmiklooma (vähemalt viit)
- matkib loomade häälotsusi
- nimetab mänguasju, vähemalt nelja

- täidab talle antud korraldust „istu”
- võtab osa ühistest laulumängudest
- oskab paluda tuttavat toitu
- suudab vastata jah/ei küsimustele jaatavalt või eitavalt

3 aastane laps:

- nimetab tuttavaid ümbritsevaid hääli
- ütleb „mina” ja kasutab oma nime
- nimetab riidesemeid, kehaosi (ema nina, mai king)
- nimetab ja näitab, kust hääli tuli
- näitab sõrmedel oma vanust
- teab, kas ta on poiss või tüdruk

4aastane laps:

- ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime
- vastab küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk
- teab oma vanust või näitab sõrmedel
- nimetab pereliikmeid ja teab nende nimesid
- vastab küsimustele pereliikmete kohta
- oskab nimetada oma rühma nime ja ütleb rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetajaabide nimed
- matkib lihtsamaid töövõtteid
- osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses
- räägib oma sünnipäevast
- meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab
- küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid
- tunneb ära oma kodu ja lasteaia
- oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid- ja elektroonikat
- oskab küsimise korral nimetada sõidukeid
- leiab loodusest prahti ja toob selle kogumiskohta
- teab hammaste hooldamise vahendeid

- nimetab toiduaineid ja eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi
- tunneb rõõmu looduses viibimisest
- oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma, lindu, putukat ja lille
- oskab küsimuse korral iseloomustada ööd ja päeva
- oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi ja erinevaid ilmastikunähtusi
- teab valgusfoori ja tulede tähendust
- teab liiklusmärkide tähtsust
- teab helkuri kasutamise vajalikkust.

5aastane laps:

Mina:

- Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo.

Perekond ja sugulased:

- Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed, onu, tädi; pereliikmete nimed ja perekonnanimed)

Kodu:

- Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja.
- Nimetab kodu asukoha linnas (tänav, linna nimi) maal (talukoha nimi)
- Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas.

Lasteaed:

- Nimetab oma lasteaia nime
- Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu.
- Teab nimetada lasteaia töötajaid ja nende tegevusi.
- Teab oma, võõra ja ühise tähendust.

Ametid, elukutsed, tööd:

- Oskab nimetada vanemate ameteid.
- Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas.
- Loetleb üldtuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid.
- Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajalikkust.

Kodumaa:

- Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid.

- Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp.
- Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas.

Tähtpäevad, pühad, kombed:

- Kirjeldab tähtpäevi perekonnas.
- Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (mardipäev, kadripäev, vastlad) ning nendega seotud tegevusi.

Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

- Teab mõistete õige ja vale tähendust
- Teab üldtuntud viisakusreegleid.
- Tunneb ja järgib lauakombeid.

Sõprus, abivalmidus:

- Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi.
- Oskab sõpra lohutada ja täiskasvanu toel abistada.
- Oskab andeks anda ja leppida.

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus :

- Märkab kaaslast ja oskab teistega arvestada.
- Oskab sõnadega väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure, pettumus, kurbus, solvumine)
- Märkab ebasoovitavat /kiusamiskäitumist ja julgeb sellest täiskasvanule rääkida.

Suhtumine erinevustesse:

- Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, vaegnägemine – valge kepp, vaegkuulmine – kuuldeaparaat)

Ehitised:

- Kirjeldab kodumaja eripära : maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus.
- Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ja teab nende otstarvet.
- Oskab kirjeldada lasteaias õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.

Kodumasinad:

- Kirjeldab kodumasinaid ning teab nende otstarvet ning nendega seotud ohte.

Sõidukid:

- Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.

Jäätmed:

- Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse.

Tervise väärtustamine:

- Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, puhkus, mäng, hea tuju, head suhted)

Hammaste tervis:

- Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel.
- Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarst)

Tervislik toitumine:

- Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.

Inimkeha tundmine:

- Teab, et inimesel on luustik, lihased, veresooned.

Ohutus ja turvalisus:

- Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt. trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised).
- Nimetab ohtlikke tegevusi (mängimine ohtlikes kohtades, kiivrita rattasõit, maaneel jooksmine)

Kodukoha loodus:

- Veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seened ja putukad
- Oskab nimetada oma kodukoha olulisimat veekogu (meri, jõgi, järv)
- Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas.

Loomad:

- Erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng
- Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad.

Putukad:

- Erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng
- Teab, mida söövad tuntumad putukad (mesilane, rohutirts, lepatriinu)

Taimed:

- erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng.
- Oskab kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.

- Teab taime osi (juur, vars, õis)

Õö ja päev:

- Nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses
- Eristab ning nimetab päeva ja ööd inimese tegevuse ning muutuste kaudu taimede ja loomade käitumises.

Aastaajad:

- nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused
- Teab aastaaegu (kevad, suvi, sügis, talv)
- Oskab välja tuua inimeste iseloomulikke tegevusi suvel, sügisel, talvel ja kevadel.

Ilmastik:

- erinevad ilmastikunähtused
- Nimetab ja kirjeldab ilmastikunähtusi.
- Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.

Inimese mõju loodusele:

- loodushoid, säästev areng
- Mõistab, et vett on vaja kokku hoida (ei lase veel niisama kraanist voolata)
- Mõistab, et elektrit on vaja kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule) Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele
- Teab, et taimed vajavad kasvamiseks valgust, õhku ja vett.

Valgusfoor ja tänava ületamine:

- Teab, kuidas sõiduteed ületada.
- Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käekõrval)

Liiklusmärgid:

- Teab enamlevinud liiklusmärkide tähendusi.

Helkur, turvatool ja vöö:

- Teab, miks on oluline sõidukis kinnitada turvavöö.

6aastane laps:

Mina:

- Oskab rääkida oma huvialadest. Perekond ja sugulased.

- Oskab kirjeldada oma perekonnaliikmete huvialasid
- Jutustab oma vanavanematest

Kodu:

- Teab kodust aadressi

Lasteaed:

- Eakohastes tegevustes on algatusvõimeline ja iseseisev.
- Teab rühmareegleid ja kodukorda, selgitab nende vajalikkust.

Ametid, elukutsed, tööd:

- Teab töötegemise tähtsust.
- Kirjeldab tuntumate ametite tööprotsessi, teab töövahjendeid (arst, tuletõrjuja, juuksur, pagar)

Kodumaa:

- Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, vapp, lind, lill)
- Teab Eesti Vabariigi presidendi nime.
- Oskab Eesti kaardil näidata pealinn Tallinna asukohta
- Oskab nimetada mõnda teist rahvust, keelt.
- Teab paari Eesti lähinaabrit (Läti, Soome)

Tähtpäevad, pühad, kombed:

- Teab tuntumaid eesti rahva traditsioone ja kombeid (mardipäev, kadripäev, vastlapäev)
- Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma kodus (nt jaanipäev, volbripäev)

Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

- Käitub enamasti üldtunnustatud käitumisnormide kohaselt
- Kasutab viisakusväljendeid.
- Täiskasvanu suunamisel suudab järgida käitumisreegleid nt kaupluses ja teatris.

Sõprus, abivalmidus:

- Mõistab teiste arvamusi
- Hoiab positiivseid suhteid eakaaslastega Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus
- Püüab kirjeldada oma emotsioone erinevates olukordades.
- Märkab ebasoovitavat/kuisamiskäitumist ning kutsub probleemi lahendama täiskasvanu

Suhtumine erinevustesse:

- Teab mõnda erivajadustega inimese abivahendit.

- Püüab arvestada oma arvamusest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi.

Ehitised:

- Oskab nimetada maja ehitamiseks vajalikke ehitusmaterjale.
- Oskab nimetada erinevaid ehitisi (nt elumaja, kuur, spordihoone, ujula)

Kodumasinad:

- Kirjeldab kodumasinaid ning teab nende otstarvet. Käsitseb lihtsamaid kodumasinaid (kohvimasin, mikser) täiskasvanu toel.

Sõidukid:

eristab eriotstarbelisi sõidukeid välimuse järgi, teab nende otstarvet

Jäätmed:

- Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi täiskasvanu abiga.
- Teab, et lehed komposteeruvad ilmastiku toimele mullaks.

Tervise väärtustamine:

- Teab, miks inimesed haigestuvad.
- Oskab selgitada liikumise tähtsust tervisele.

Hammaste tervis:

- Hoolitseb hammaste eest iseseisvalt.
- Tervislik toitumine
- Oskab selgitada tervisele kasulikke toiduaineid.

Inimkeha tundmine:

- Teab tüdruku ja poisi peamisi erinevusi
- Teab, mis toimub toiduga peale söömist (seedimine)

Ohutus ja turvalisus:

- Teab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest põhjustatud)
- Teab, et ohu korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole
- Teab hädaabinumbrit 112, oskab võimalusel seda kasutada.

Kodukoha loodus:

- veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad
- Oskab nimetada kodukoha paari olulisemat looduslikku eripära.
- Nimetab peamisi söögiks kasutatavaid teravilju (nisu, rukis, oder, kaer)

Loomad:

- erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng
- Teab loomade käitumise eripärasid erinevatel aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus)
- Oskab seletada erinevate elupaikadega seotud loomade erinevusi.

Putukad, erinevad elupaigad ja aluviisid, välimus, kasv, areng:

- Kirjeldab paari tuttava putuka elupaika ja tavasid (nt ämblik, mesilane, sipelgas)

Taimed:

- erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng
- Teab, et erinevates kasvukohtades kasvavad erinevate vajadustega taimed (soo, kõrb)
- Tunneb taime osi (juur, vars, leht, õis, vili).

Öö ja päev:

- nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses
- Eristab päeva osi (hommik, lõuna, õhtu) ja räägib oma tegevustest päeva jooksul.

Aastaajad:

- nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused
- Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi seoses aastaegadelega.

Ilmastik:

- erinevad ilmastikunähtused
- Teab lume ja vihma tekkimisest. Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng
- Teab, et inimene saab talvel loomi aidata.
- Mõistab puude ja taimede istutamise vajalikkust.
- Oskab hoida enda ümber puhtust nii kodu ümbruses kui ka looduses. Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele
- Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimestele.

Valgusfoor ja tänava ületamine:

- Teab, kuidas ületada sõiduteed foori abil ja ilma foorita.

Liiklusmärgid:

- Oskab selgitada, miks on oluline tänaval liiklusmärkide järgi tegutseda.

Sõidukid:

- Oskab käituda ühissõidukis, kasutada sõidupiletit.

Turvaline liiklemine:

- Helkur, turvatool ja turvavöö

7aastane laps:**Mina:**

- Oskab end tutvustada.
- Teab oma kohustusi ja õigusi
- Kirjeldab enda omadusi ja huve

Perekond ja sugulased:

- Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi
- Mõistab, et pered võivad olla erinevad
- Jutustab oma vanavanematest

Kodu:

- Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta
- Teab kodust aadressi ja telefoni

Lasteaed:

- Teab lasteaia aadressi
- Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust
- Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone

Kool:

- Teab kooli kui õppimise kohta
- Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb

Ametid, elukutsed, tööd:

- Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid
- Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust
- Mõistab töö ja vastutuse tähtsust
- Soovib osalda jõukohastes kodutöodes
- Selgitab raha otstarvet

Kodumaa:

- Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi)
- Teab koduvalla/-linna sümboleid.
- Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta
- Teab Eesti Vabariigi presidendi nime
- Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone
- Suhtleb teisest rahvusest lastega
- Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa)

Tähtpäevad, pühad, kombed:

- Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid
- Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jne)
- Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (jaanipäev, jõulud, aastavahetus jne)
- Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi aastapäev, võidupüha)

Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:

- Teab mõistete ausus ja autus tähendust ning oskab vastavalt käituda
- Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul)
- Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.

Sõprus, abivalmidus:

- Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla
- Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsetes ja leppides
- Tunneb ära enda ja teiste väljendatud mõningaid emotsioone
- Oskab oma emotsioone väljendada vastavalt olukorrale
- Laps tunneb ära ja oskab nimetada emotsioonide põhjusied ja tagajärgi

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus.

- Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid
- Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad jt)

Suhtumine erinevustesse:

- Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi
- Teab nimetada erivajadustega inimeste vajalikke abivahendeid
- Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires

Ehitised:

- Oskab kirjeldada vanaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ja nende otstarvet
- Oskab nimetada maja ehistuseks kasutatavaid materjale (puit, kivid)
- Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, polikliinik, pank, apteek, kaubanduskeskus jm)
- Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski vm)

Kodumasinad:

- Kirjeldab kodumasinaid ja -elektroonikat ning teab nendega seotud ohte (täpsemad kirjeldused)

Sõidukid:

- Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraana, prügiauto, teerull jm)

Jäätmed:

- Teab, miks on vaja prügi sortida (paber, plast, patareid)
- Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi
- Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine)

Tervise väärtustamine:

- Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine
- Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja ka riskikitumise vältimise kohta)
- Teab, mis on haigus
- Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt passivne suitsetamine, alkoholi tarvitamine, vägivald)

Hammaste tervis:

- Selgitab, miks tekib hambakaarias (hambaaugud)
- Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevases elus

Tervislik toitumine:

- Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve

Inimkeha tundmine:

- Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aiata neid hoida tervena
- Teab tüdruku ja poisi erinevusi

Ohutus ja turvalisus:

- Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud)
- Teab, millised on turvalisuse ja käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades.
- Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada.
- Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskeltvigastada saanud kaaslane)
- Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas

Kodukoha loodus:

- Veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad; taimed, seened ja putukad
- Oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, suur puu jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid.
- Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel.

Loomad:

- Erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng
- Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja – viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust
- Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine)

Putukad:

- Erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng
- Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku

Taimed:

- Erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng
- Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õunapuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jne)

Õö ja päev:

- Nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses
- Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring

Aastajaad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused:

- Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada
- Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastajast (seemnete külvanine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne)
- Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse)

Ilmastik:

- Erinevad ilmastikunähtused
- Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.

Inimese mõju loodusele:

- Loodushoid, säästev areng
- Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt
- Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele
- Teab, kuidas loomi talvel aidata ja oskab seda teha
- Teab, kuidas haiget saanud või inimese hüljatud looma aidata
- Teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi)
- Soovib osaleda looduse korrastamises.
- Teab valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsusest taimedele ja loomadele

- Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele

Valgusfoor ja tänava ületamine:

- Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda
- Teab, kuidas ületada ristmikku
- Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal

Liiklusmärgid:

- Teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes
- Teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnukikaitses, ohutud paigad)

Sõidukid:

- Oskab kasutada ühissõidukit

Helkur, turvatool ja turvavöö:

- Teab, kuhu kinnitada helkur ja helkurribad

6.2. Valdkond „Keel ja kõne”

6.2.1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Laps:

- Tuleb toime igapäevases suhtlemises
- Kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust
- Tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused

6.2.2. Valdkonna „Keel ja kõne” sisu

- keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika
- suhtlemine: jutustamine ja kuulamine
- lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus

6.2.3. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse uusi sõnu, sõnavorme ja lauseid kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel
- keelt ja kõnet arendatakse kõikides tegevustes (olmetoimingutes, õppekäikudes, vestlustes, vaatlustel, mängudes, kunsti-, liikumise- jne. tegevustes
- laps omandab kõne eelkõige täiskavanut matkides, seega õpetaja kõne peab vastama kirjakeele normidele
- grammatilised vormid omandatakse läbi lausete
- hääldamine areneb keele- ja huultemängude, silbi- ja häälikumängude, diktsiooni- ja välteharjutuste läbiviimistega. Last ergutatakse harjutusi matkima, neis aktiivselt osalema
- sõnavara laiendamine toimub läbi suhtlemise, pildimaterjali- ja kirjanduse abil, erinevate sõnamängude abil (tegevuste, nähtuste, esemete ja nende omaduste nimetamine, sõnade tähenduse täpsustamine, sõnade moodustamine, liitmine ja tuletamine)
- jutustamise arendamine toimub piltide abil; sündmusest või vahetust tegevusest jutustamisega, esemete, olendite ja nähtuste kirjeldamine. Lavastusmängud. Ümberjutustused. Jutukeste koostamised.
- lugema ja kirjutama õppimine algab raamatuga tutvumisest ja lapsele ettelugemisest. Sõnades häälikute eristamine ja nende järjekorra määramine. Sõnade võrdlemine häälikkoosseisu alusel ja häälikute võrdlemine kõlavuse alusel.
- tähtede õppimine ja sõnade kokkulugemine. Kirjatehnilised harjutused erinevate vahenditega

6.2.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

2aastane laps:

- mõistab rohkem kui 50 kindlas tähenduses sõna
- kasutab nimi- ja tegusõnu (kiisu, näu, anna, opa...)
- hääldab õigesti mõnda lühikest sõna
- vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, ütleb pildilt tuttavaid asju

- suhtleb peamiselt tuttavate täiskasvanutega
- kasutab suheldes üksikuid sõnu koos osutamise
- kasutab 1-2 sõnalisi lauseid (nt Miku õue: s.t. Miku tahab õue minna)
- kasutab juhuslikult õigesti üksikuid käände- ja pöördevorme
- väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus, kuuluvus (kelle oma), asukoht, omadus

3aastane laps:

- esitab küsimusi, väljendab soove ja vajadusi, vajadusel vastab rohkem kui ühe lausega
- kasutab erinevat hääletooni ja -tugevust
- kirjeldab enda ja teise lapse tegevust
- loeb peast või kordab järel 1-2 realist luuletust
- mõistab ning kasutab 3-5 sõnalisi lihtlauseid
- kasutab kõnes õigesti enamikke käändevorme, tegusõna käskivat kõneviisi, ma- ja da-tegevusnime
- kasutab nimi-, tegu-, omadus- ja tagasõnu (all, peal, sees, ees, taga)
- hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü)
- vaatab raamatuid, keerab lehti, kommenteerib nähtut
- kuulab jõukohaseid ettelõetud tekste

4aastane laps:

- on aktiivne suhtleja eakaaslaste ja täiskasvanutega
- uurib ja küsib palju küsimusi
- räägib oma kogemuste ja emotsioonide põhjal mitme (2-3) lausega
- pildi järgi jutustades ütleb lause korraga
- kasutab kõnes koond- ja rindlauseid
- kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme
- kasutab mõningaid liitsõnu, üldnimetusi (jänes, karu – loomad)
- hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid

(-nt, -lt, -mp)

- tunneb kuulmise järgi häälitud sõnas hääliku asukoha
- tunneb ja nimetab üksikuid tähti
- matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades pliiatsiga

5aastane laps:

Suhtlemine:

- Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (Miks ta nii tegi?)
- Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust.
- Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid.
- Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.
- Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausetega.
- Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3 – 5 lausega (mida ta tegi kodus pühapäeval)
- Loeb peast kuni 4 realisi liisusalme/luuletusi.
- Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemustega.

Grammatika:

- Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.
- Kasutab kõnes nud- ja tud- kesksõnu (söödud – söönud)
- Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur – suurem – kõige suurem)
- Kasutab tingivat kõneviisi (mängisin – mängiksin)
- Ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja (ilusale lillele; punase palliga)
- Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lilledel)

Sõnavara:

- Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu
- Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav)
- Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu hommik, päev, õhtu, öö

- Moodustab vajaduse korral sõna uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt. tikkudest maja – tikumaja)

Hääldamine:

- Hääldab kõiki emakeele häälikuid.
- Hääldab õigesti 3 – 4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu.
- Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1- 2 silbilistes sõnades.
- Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu. (taburet, banaan, diivan)

Kirjalik kõne:

- Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades.
- Kuulab ettelugemist, olle seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul)
- Kirjutab õigesti tuttavaid sõnu trükitähtedega (oma nime).

6aastane laps:

Suhtlemine:

- Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta.
- Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist.
- Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutustega.
- Annab edasi kuuldud teksti (muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjuse ja tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil.
- Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausetega.
- Jutustades seob lauseid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja.
- Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellel hinnanguid.

Grammatika:

- Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks)
- Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes ning osutab neile.
- Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist kõneviisi.

Sõnavara:

- Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu eile, täna, homme.
- Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (jookseb, lippab, sibab)
- Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline)

- Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (veereb – veeretab)
- Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt kaks sõna (lilled: tulp, roos)

Hääldamine:

- Kordab järele ja hääldab ise kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.

Kirjalik kõne:

- Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid kasutatdes) 1 – 2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu (kana, muna, tibu)
- Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas.
- Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (koli- kolli)
- Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid)

7aastane laps:

Suhtlemine:

- Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluse eesmärkidest
- Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps/täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu/võõras koht)
- Mõistab kaudseid ütlusi
- Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid
- Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info.
- Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikõnes tuttavaid tegevusi)
- Laiendab jutustades suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust)
- Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti

Grammatika:

- Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne)
- Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides
- Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante
- Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahetuslikke sõnu

- Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (... , sest...), tingimust (kui..., siis), eesmärki (... , et...) Sõnavara
- Selgitab kuuldud kujundlike väljendite (nt tuul ulub) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid.
- Kasutab kõnes mõningaid abstraktse tähendusega sõnu (mõtlen, arvan, julge, lahke)
- Kasutab kõnes inimeste ja loomade tegevust iseloomustavaid sõnu.
- Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu.
- Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (vahel, kohal, otsas, varem)
- Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (sõidukid, elusolendid, kehaosad)

Hääldamine:

- Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu.
- Hääldab õigesti võõrhäälikuid (f, š) tuttavates sõnades.

Kirjalik kõne:

- Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.
- Veerib 1- 2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja eksib sageli,
- Häälib õigesti 1 – 2 silbilisi sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühendita sõnu.
- Kirjutades märgib õigesti 1 – 2 silbiliste häälikuühendita sõnade häälikstruktuuri (lähen kooli)
- Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut.
- Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid.
- Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (tibu – tippu)
- Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.

6.3. Valdkond „Matemaatika”

6.3.1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Laps:

- rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki
- järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal
- tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi
- mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas
- mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid
- tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid
- näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes

6.3.2. Valdkonna „Matemaatika” sisu

- Loendamine
- Järjestamine
- Võrdlemine
- Rühmitamine
- Orienteerumine ajas ja ruumis
- Arvude tundmaõppimine
- Liitmine- lahutamine
- Suurused ja mõõtmine
- Geomeetrilised kujundid

6.3.3. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

1) last innustatakse nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;

2) last harjutatakse määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;

3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, ergutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaisting;

4) last suunatakse ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);

5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

6.3.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused

2-3aastane laps:

- rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse järgi hulgaks (värvus, kuju, suurus)
- leiab erinevate esemete hulgast *üks ja palju*
- loendab asju kolme piires ja vastab küsimusele *mitu on?*
- näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur-väike)
- leiab samasuguse kujundi
- eristab ümmargusi ja kandilisi kujundeid
- matkib ööle ja päevale iseloomulikku mängus
- orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees taga

3-4aastane laps:

- otsustab, kasnimetatud ese kuulub hulka või mitte
- saab aru mõistetest *sama palju, ühepalju e. võrdselt*
- loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5-ni
- võrdleb (järjestab) kahte eset pikkuse (pikem-lühem), suuruse (suurem-väiksem) ja laiuse (laiem, kitsam) järgi
- eristab kolm- ja nelinurka, leiab kujult sarnaseid esemeid
- leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidelt)
- eristab hommikut ja õhtut (kirjeldab tegevusi)
- määrab esemete asukohta enda ja teiste laste suhtes: *ülal-all, ees-tagas*

4-5aastane laps:

- rühmitab kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud)
- võrdleb esemeid paaridesse seades ja otsustab, mida on rohkem kui, vähem kui

- tutvub arvudega 10-ni
- järjestab kolme eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi
- eristab ruutu ja ristkülikut, nimetab erinevuse, näeb sarnaseid esemeid
- teab ööpäeva osi hommik, päev, õhtu, öö; kirjeldab tegevusi ja sündmusi eile, täna, homme
- määrab vasakut ja paremat poolt
- määrab enda asukohta teiste suhtes (seisan Alo taga; olen tahvli ees)

6-7aastane laps:

- määrab esemete hulga ühise tunnuse ning jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi
- võrdleb hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt
- teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab numbrimärke ja oskab neid kirjutada
- liidab ja lahutab 5- piires ning tunneb märke
- koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti
- järjestab kuni viit eset suuruse järgi (suurus, pikkus, kõrgus)
- rühmitab esemeid asendi- ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi
- kirjeldab oma asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil
- oskab öelda kellaega täistundides
- nimetab nädalapäevi, kuid ja aastaaegu ning teab oma sünnikuud ja –päeva
- mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtevahendiga
- eristab kasutatavamaid raha- ning mõõtühikuid (kroon, sent, meeter, liiter, kilogramm) ning teab, kuidas neid ühikuid kasutatakse
- leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu, kera ja kuubi ning kirjeldab neid kujundeid

6.4. Valdkond „Kunst”

6.4.1. Kunstitegevuste valdkonnad

- Maalimine
- Joonistamine
- Meisterdamine
- Kleepimistö
- Voolimine

Kunstitegevustes saab laps oma mõtteid ja tundeid loovalt väljendada. Tähtis on lapse kogemus, tema elamus, tema eriline maailma nägemine, tema rõõm ja rahulolu. Kunstiline tulemus on teisejärguline. Kunstilise tegevuse käigus rikastub lapse fantaasiamaailm ning tema ilumeel, rikastub lapse loov mõtlemine ja eneseväljendus. Õppetegevuses kasutatavad kunstivahendid on mitmekesised ja eakohased.

6.4.2. Kunstiõpetuse kasvatuseesmärgid

Laps:

- tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest
- kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma
- vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid
- kasutab õpitud voolimis-, joonistamis-, ning maalimisvahendeid ja –võtteid
- kasutab materjale ja tööriistu ohutult ja sihipäraselt
- vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut

6.4.3. Valdkonna „Kunst” sisu

- kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
- tehnilised oskused: voolimine, maalimine, joonistamine ja meisterdamine;
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

6.4.4. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

- lapsele antakse võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemust;
- suunatakse last jälgima kaaslasti päeva jooksul vabas või konkreetses tegevuses, vaatlema ümbritsevat looduses ja tehiskeskkonnas, väljasõidul ettevõttesse või taludesse, ning kasutama saadud tähelepanekuid voolides, joonistades, maalides ja meisterdades;
- kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ja avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ning loovalt kombineerida;
- julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse algatus- ja kujutlusvõimet, jälgides, et säiliks tema isikupärane väljendusviis;
- korraldatakse kunstitegevusi ka õues ning kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule kui ka liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema, miks kujutas ta esemeid, nähtusi just sellel viisil, mis materjale ja tehnikaid ta kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

6.4.5. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

2-3aastane laps:

- laps tunneb rõõmu tegevuses osalemisest ja tehtud tööst
- laps leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja roheline värvi
- laps oskab kaunistada ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (pappaldrik, pall jne)

- laps oskab õpetajat jäljendades muljuda ja näpistada, rullida ja veeretada voolimismaterjali
- laps oskab ise tekitada erinevaid jäljendeid (täppe, triipe jne), laps püsib paberi piirides
- laps oskab pintsliga tõmmata erineva suunaga jooni, katab pindu
- laps trükib näpuvärvidega sõrmega ja kogu käega
- laps kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke
- laps katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid esemeid ja liimib kujundeid

3-4aastane laps:

- laps oskab vaadelda erinevaid näidistoid, pilte ning oskab vastata küsimustele
- laps tahab näidata oma tööd teistele ja oskab sellest ka rääkida
- laps jutustab pildilt tuttavatest asjadest, kogemustest, sündmustest ja fantaasiatest; laps valib mõtte teostamiseks sobivaima vahendi;
- laps oskab võrrelda heledamaid ja tumedamaid toone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat tooni
- laps oskab kaunistada erinevaid talle antud kaarte
- laps õõnestab ümaratesse vormidesse süvendit pöidlaga vajutades
- laps muudab voolimismaterjali kuju neid pigistades ja venitades
- laps oskab kasutada nii ümaraid kui piklikke vorme, et saavutada soovitud kujutis
- laps ühendab voolitud detaile omavahel
- laps kasutab joonistamisel erinevaid pliiatseid, vildikaid, kriite
- laps oskab kasutada pintslit ning värve ise juurde võtta
- laps vaatab omal algatusel raamatuid ja esitab nende kohta küsimusi või avaldab arvamust
- laps suhtub heasoovlikult kaaslaste töödessa

6-7aastane laps:

- leiab ümbritsevat vaadeldes erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil

- väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ning fantaasiaid
- kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid
- kujutab objekte neile iseloomulike tunnuste kaudu
- keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö
- loob erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades esemeid ning räägib nende otstarbest
- koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid ning vahendid eseme kaunistamiseks
- kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu

6.5. Valdkond „Muusika”

Muusika aitab mitmekülgset rikastada laste tundeelu, fantaasiat ning loovust. Muusikaõpetus annab lapsele positiivse emotsionaalse laengu ja süvendab muusikahuvi.

6.5.1. Valdkonna eesmärgid

Laps:

- suudab end muusikaliselt väljendada
- tunneb muusikast ja musitseerimisest rõõmu
- suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale
- suudab ennast loovalt laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu väljendada
- suudab musitseerida ja esineda nii grupis kui üksi
- teab, et on olemas erinevad kultuurid ja muusikad

6.5.2. Valdkonna sisu

- Muusika kuulamine
- Laulmine
- Muusikalis/rütmiline liikumine
- Pillimäng

6.5.3. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- 1) esikohal on emotsionaalne ja aktiivne muusikaalne tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ning tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuste valdkondades, muusika on igapäevaolu osa nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud, tantsud;
- 6) muusikapalade (laulude, muusika kuulamise palade, tantsude ja mängude, pillilugude valikul arvestatakse laste huve ning ea- ja jõukohasust.

6.5.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

2-3 aastane laps

Laulmine:

- Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.
- Püüab kaasa laulda.

Muusikalis/rütmiline liikumine:

- Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (keerutamine, hüplemine, lehvitamine, käte peitmine vms).
- Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, jalaga koputamine, keerutamine paarilisega).

Muusika kuulamine:

- Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.

Pillimäng:

- Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab) või rütmipillil (kõlapulgad, kellukesed, sahistid)

3-4aastane laps

Laulmine:

- Huvitub laululisest tegevusest, laulab õpetajaga kaasa.
- Osaleb laulude esitamises.

Muusikalis/rütmiline liikumine:

- Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, jalaga koputamine, keerutamine paarilisega).

Muusika kuulamine:

- Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vms).

Pillimäng:

- Mängib muusikat kuulates, liikudes, lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.

4-5aastane laps

Laulmine:

- Püüab laulda rühmaga samas tempos.
- Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.

Muusikalis/rütmiline liikumine:

- Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt loova liikumisega).
- Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetõstekõnd ja – jooks, liikumine hanereas ja ringis).
- Osaleb laulumängudes

Muusika kuulamine:

- Kuulab laulu ja muusikapala.
- Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega.
- Tunneb kuulmise järgi ära õpitud laule

Pillimäng:

- Mängib rütmipille (nt kõlakarp, trumm, kuljused, pandeira) muusika kuulamise liikumise ja laulmise saateks.
- Eristab kuulates neid tämbri järgi.

5-6aastane laps

Laulmine:

- Laulab väljahingamisel loomuliku häälega.
- Püüab esitada laule rühmaga samas tempos.
- Laulab koos teistega peast õpitud rahva- ja lastelaule.

Muusikalis/rütmiline liikumine:

- Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (liigub hanereas ja ringis nii üksi kui paaris).
- Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.

Muusika kuulamine:

- Kuulab laulu ja muusikapala huviga, selgitab kuuldut.
- Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu.

Pillimäng:

- Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille.
- Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja - lauludele.
- Mängib tamburiini, kõlatoru, võru

6-7 aastane laps

Laulmine:

- Laulab ilmekalt lähtudes laulu ja teksti karakterist eakohaseid rahva- ja lastelaule.
- Laulab peast õpitud rahva – ja lastelaule ning esitab neid üksi või rühmas.

Muusikalis/rütmiline liikumine:

- Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades nt hüpaksammu ja eesgaloppi.
- Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika tempo ja dünaamika järgi).

Muusika kuulamine:

- Tunneb ja eristab lihtsamaid vokaal- ja instrumentaalžanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).

- Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi, iseloomustades kasutab eakohast sõnavara.

Pillimäng:

- Ansamblimängus osaledes püüab alustada ja lõpetada koos teistega ning mängida nendega ühes tempos.
- Mängib erinevatel rütmi- ja meloodiapillidel lihtsamaid kaasmänge.

6.6. Valdkond „Liikumine”

6.6.1. Valdkonna eesmärgid

Laps:

- tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

6.6.2. Valdkonna sisu

- liikumisalased üldteadmised hügieenist, ohutusest, samuti terminoloogia ja mõistete valdkond;
- põhiliikumiste kujundamine ja kehaliste võimete arendamine;
- liikumismängud tervise tugevdamiseks, kiiruse ja vastupidavuse arendamiseks, kasutatakse integreeritult ka teistes õppe- ja kasvatustegevuste valdkondades;
- erinevad spordialad (võimlemine, sportmängud, ujumine, suusatamine jne);
- tants ja rütmika

6.6.3. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates;
- rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik- arenduslike liikumisviisidega, nt suusatamine, ujumine jms;

- peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: kui kehalisi harjutusi tehakse korrapäraselt, kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslast arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- arendatakse põhiliikumisi, koordineerimist, rühti, tasakaalu, liikumisvõimet ja peenmotoorikat (täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrollimise oskust) ning antakse tagasisidet.

6.6.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused

2-3aastane laps

Liikumisteadmised:

- Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult.
- Liigub õpetaja juhendamisel võimalikult ohutult.

Põhiliikumised, üldarendavad harjutused:

- Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste.
- Kõnnib piiratud pinnal.
- Viskab palli.

Liikumismängud:

- Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni ning jooksumänge.

Spordialad: võimlemine:

- Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.
- Jookseb veereva vahendi (pall, rõngas) järel.

Spordialad: kelgutamine, suusatamine:

- Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes.
- Veab tühja kelku

Tants ja rütmika:

- Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil.
- Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.

Vaba aeg ja loodusliikumine:

- Mängib vabamängus iseseisvalt.

3-4aastane laps

Liikumisteadmised:

- Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided.
- Osaleb lasteaia spordipäeval.

Põhiliikumised Üldarendavad harjutused:

- Sooritab põhiliikumisi.
- Säilitab kõndides ja joostes sihi.
- Säilitab tasakaalu pingil ja piiratud pinnal.

Liikumismängud:

- Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglita kõnni- ja jooksumänge.
- Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega loovmänge.

Spordialad: võimlemine:

- Sooritab võimlemisharjutusi erinevate vahenditega eri asendites.
- Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi koos õpetaja ja kaaslastega.

Spordialad: kelgutamine, suusatamine

- Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla.

Tants ja rütmika:

- Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi.
- Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos

Vaba aeg ja loodusliikumine:

- Matkab õpetajaga looduses.
- Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku, püsides paaris.

4-5aastane laps

Liikumisteadmised:

- Sooritab tuttavaid harjutusi õpetaja korralduste ja sõnaliste seletuste järgi.
- Järgib meeldetuletamisel hügieeninõudeid.

- Püüab arvestada rühmakaaslasi aktiivses tegevuses.

Põhiliikumised, üldarendavad harjutused:

- Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.
- Teeb koordineerimise, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.

Liikumismängud:

- Mängib 2-4 reeglita liikumismänge.
- Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.

Spordialad: võimlemine:

- Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni.
- Hoiab oma kohta ringis ja viirus

Spordialad: kelgutamine, suusatamine:

- Viib kelgu iseseisvalt mäkke ja sõidab sealt alla.

Tants ja rütmika:

- Sooritab imiteeritavaid liigutusi muusika järgi.
- Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.

Vaba aeg ja loodusliikumine:

- Algatab iseseisvalt mängu.
- Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.

5-6aastane laps

Liikumisteadmised:

- Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid võistlusi.
- Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid vahendeid ohutult, sobival viisil ja kohas.
- Õpitud tegevustes kasutab võimalikult ohutuid liikumisviise.

Põhiliikumised, üldarendavad harjutused:

- Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.
- Sooritab tasakaalu nõudvaid harjutusi.
- Teeb harjutusi väikevahenditega

Liikumismängud:

- Mängib kollektiivseid võistlusmänge.
- Osaleb jõukohastes teatevõistlustes.
- Tunneb rõõmu saavutuste üle

Spordialad: võimlemine:

- Püüab valitseda oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvates harjutustes.
- Teeb painduvust, kiirust, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.
- Hoiab oma kohta kolonnis.

Spordialad: kelgutamine, suusatamine:

- Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast.

Tants ja rütmika:

- Jäljenda liikumisega erinevaid rütme.
- Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.
- Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.

Vaba aeg ja loodusliikumine:

- Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.
- Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.

6-7aastane laps**Liikumisteadmised:**

- Arvestab rühmakaaslaste aktiivses tegevuses.
- Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires.
- Mõistab hügieeninõuete olulisust.
- Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest.
- Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuima sportlase.
- Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu.

Põhiliikumised, üldarendavad harjutused:

- Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.
- Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised.

- Ronib varbseinal vahelduva sammuga.
- Säilitab tasakaalu liikudes ja paigal olles.
- Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt.

Liikumismängud:

- Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.
- Võistleb kombineeritud teatevõistlustes.
- Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jm).
- Organiseerib ise liikumismänge.
- Peab kinni mängureeglitest ja kasutab ausa mängu põhimõtteid.

Spordialad - võimlemine:

- Püüab harjutusi tehes valitseda oma kehahoidu, liigutusi ja tasakaalu nii ruumis, maastikul kui ka tänaval.
- Teeb vahenditega harjutusi eakohaselt.
- Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.

Spordialad - kelgutamine, suusatamine:

- Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.
- Suusatades kasutab libisemist.
- Osaleb kelguvõistlustel.

Tants ja rütmika:

- Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga.
- Püüab sooritada rütmiliikumisi ühel ajal kaaslastega.
- Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.
- Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga.
- Väljendab liikumise kaudu emotsioone.
- Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätte, rõngaid).

Vaba aeg ja loodusliikumine:

- Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga ning suusatada.
- tegutseb iseseisvalt mänguväljakul.
- Mängib lihtsamaid maastikumänge

7. LAPSE ARENGU HINDAMINE

1. Lapse arengu jälgimise ja analüüsimise eesmärk on koguda informatsiooni, mida saab kasutada:
 - lapse eripära mõistmiseks,
 - lapse erivajaduste väljaselgitamiseks,
 - lapse arengu toetamiseks,
 - õppe- ja kasvatustegevuste kavandamiseks,
 - lapse kohta tagasiside andmiseks lapsevanemale.

2. Lapse arengu hindamise aluseks on:
 - lapse individuaalne areng
 - eeldatavad üldoskused
 - õppe- ja kasvatustulemuste eeldatavad tulemused

3. Õpetajad viivad 1x aastas (kevad) lastevanematega läbi arenguveestluse,
 - mis annab tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest;
 - selgitab lapsevanema seisukohti ja ootused lapse arengu suhtes.

Lapse arengu dokumenteerimiseks koostatakse igale lapsele arengumapp.

Lapse arengu hindamisel kasutatakse vaatlusmeetodit ja laste tööde analüüsi.

Lapse arengu eeldatavaid tulemusi ei käsitleta kõigile kohustuslikena.

4. Lapse arengumapp sisaldab:
 - tähelepanekuid lapse tegevuste kohta (mänguvaatlused, tegevuste kirjeldused, kellega mängib),
 - lapse töötulemuste näidiseid (töölehed, joonistused, värvimislehed),
 - lapse huvitavaid ütlemissi, arvamusi ja sõnalist loomingut (asjade nimetused, lapse ankeet),

- õpetaja poolt täidetud lapse arengu vaatluslehte,
- vajadusel individuaalset arenduskava,
- lapse „perepuud”,
- kokkuvõtet arenguvestlusest (lapsevanema ja õpetaja allkirjadega).

5. Lapse arengu vaatluslehele tehakse sissekandeid 2 korda aastas:

- Sügisel. Selle etapi tulemusena saavad õpetajad teada lapse arenguvaldkonnad, mis vajavad aasta jooksul enamat tähelepanu, mida arvestada tegevuste planeerimisel, keda tuleks erispetsialistide juurde konsultatsioonile saata, kuidas probleemide ilmnemise korral lapse arengut suunata ja toetada.
- Kevadel. Selle etapi tulemusena saavad õpetajad teada lapse arengu edenemise õppeaasta jooksul.

Õppeaasta lõppedes kirjutab õpetaja lapse vaatluslehele omapoolse kommentaari lapse arengu kohta.

6. Lapsevanemale tutvustatakse sügisel koosolekul lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust.
7. Lapsevanemal on alati õigus tutvuda oma lapse arengumapiga. Lapsevanemal on võimalik avaldada oma arvamust lapse arengumapi kohta suuliselt või kirjalikult.
8. Arengumapp käib lapsega kaasas kogu koolieelse perioodi. Lasteaiast lahkudes saab laps oma arengumapi kaasa.
9. Probleemide lahendamiseks võib lapsevanem pöörduda õpetajate või direktori poole.

8. ÕPPEKAVA UUENDAMINE JA TÄIENDAMINE

1. Õppekava uuendamine on pidev protsess. Muudatused kantakse õppekavasse vastavalt vajadusele.
2. Roela lasteaia õppekava arendamine toimub kõigi õpetajate, erispetsialistide, juhtkonna ja hoolekogu koostöös.
3. Rakendumise analüüsimiseks kasutatakse erinevaid töövorme (sisehindamine, pedagoogilised ning töörühmade koosolekud).
4. Kõik arvamused ja muudatusettepanekud on oodatud ning arutatakse läbi meeskonna poolt.
5. Õppekava uuendades ja täiendades lähtutakse sisehindamise tulemustest ning õpetajate, lapsevanemate ja erispetsialistide arvamustest.
6. Pedagoogilise nõukogu otsusest lähtuvalt kinnitab direktor õppekava käskkirjaga.

LISA 1 KÜSIMUSED LAPSE ARENGUMAPPI

Kui vana sa oled?

Keda, mida sa kõige rohkem armastad?

Keda, mida sa ei armasta?

Kui suureks kasvad, saab sinust?

Mida sa kõige paremini oskad?

Mis sul praegu eriti hästi ei õnnestu?

Mida sa tahaksid väga õppida?

Millega sulle meeldib kõige rohkem tegelda?

Sinu lemmikmänguasi?

Sinu lemmikmäng?

Sinu parima sõbra nimi?

Lemmiksaade teleleris?

Sinu lemmikmultifilm?

Kõige rohkem meeldib olla koos?

Mida sa kõige rohkem armastad?

LISA 2 LAPSE KOOLIVALMIDUSE KAART

Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Sünniaeg:

Lasteasutus: ROELA LASTEAED

Rühma liik: LIITRÜHM

Kodune keel(ed): eesti

1. Üld- ja peenmotoorika (täidab liikumisõpetaja ja/või rühma õpetaja)

--

2. Eneseteenindus

--

3. Huvid ja motivatsioon

--

4. Mäng ja sotsiaalsed oskused

--

5. Emotsionaalne seisund ja käitumine

--

6. Tunnetustegevus

--

7. Kõne areng (täidab logopeed ja/ või rühma õpetaja)

8. Eeloskused emakeeles ja matemaatikas, silmaring

--

9. Lasteaias rakendatud tugiteenused

--

10. Kokkuvõtte lapse koolivalmidusest

Lapse arengu tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed, soovitused
	.

Kuupäev:

Õpetajad:

Lasteaia juhataja:

Lapsevanem:

LISA 3 KÜSIMUSTIK LAPSEVANEMALE

1. Miks on lasteaed lapsele ja teile oluline?
2. Kes on teie lapse sõbrad? Mille poolest (iseloomujooned) nad teie lapsele meeldivad?
3. Nimeta üks hea ja üks halb asi, mida laps on lasteaia õppinud. Kuidas reageerid sellele?
4. Kui tihti leiad aega lapsega tegelemiseks?
5. Milline on teie pere mikrokliima (rahulik, rõõmus, hooliv, palju nääklemist, palju lärmi, närviline õhkkond, kiirustamine)
6. Milliseid probleeme olete märganud oma lapse suhtlemisel
 - eakaaslastega?
 - kodustega?
 - õpetajatega?
7. Mida laps teeb Teie aitamiseks kodus? Millised on lapse ülesanded kodus?
8. Kuidas karistate oma last, kas peate karistust vajalikuks?
9. Kumba teed rohkem, kiidad/ergutad või laidad/karistad?
10. Kuidas arendad last, avardad tema silmaringi?
11. Millised on teie lapse huvid, lemmikmänguasjad?
12. Kas olete täheldanud edasiminekut ja arengut lapse juures? Millistes valdkondades?
13. Mis sulle oma lapse juure kõige rohkem meeldib? Milliseks tahad oma lapse kasvatada?
14. Mis on sinu enda lemmiktegevus?

15. Mis alal tunned vajadust enesetäiendamise järele? Kas lasteaed saab siin kaasa aidata?

LISA 4 ARENGUVESTLUSE KOKKUVÕTE:

- mis meeldib?
- tähelepanu tuleks pöörata
- mida oleks vaja arendada-muuta?
- ettepanekud edaspidiseks
- õpetaja kinnitus
- lapsevanema arvamus
- lapsevanema kinnitus

LISA 5

3-4AASTASTE LASTE ARENGU JÄLGIMISE TABEL

LAPSE NIMI.....

LAPSE SÜNNIPÄEV.....

TÄITMISE KUUPÄEV.....

OSKUSED	+/-/v	Märkused,kommentaarid
Laps oskab leida pildilt õpetaja poolt häälitud sõna		
Laps tunneb ja nimetab kõiki põhivärve		
Laps tunneb oranži, lillat, pruuni		
Laps hääldab häälikuid õigesti		
Laps oskab nimetada erinevusi pildil		
Laps teab mõisteid <i>suur- väiksem-veel väiksem</i>		
Laps teab mõisteid <i>väike- suurem-veel suurem</i>		
Laps teab mõisteid <i>on suurem kui; on väiksem kui</i>		
Laps oskab esemeid rühmitada <i>värvi/suuruse järgi</i>		
Laps oskab loendada 3-ni		
Laps teab mõisteid <i>üks ja palju</i>		
Laps oskab nimetada ööpäeva osi <i>päev ja öö</i>		
Laps oskab jutustada pildi järgi oma kogemuse põhjal		

LISA 6

4-5AASTASTE LASTE ARENGU JÄLGIMISE TABEL

LAPSE NIMI.....

LAPSE SÜNNIAEG.....

TÄITMISE KUUPÄEV.....

OSKUSED	+/-/v	Märkused, kommentaarid
Laps tunneb ära õpetaja poolt häälitud sõna		
Laps oskab nimetada sõna esimest häälikut		
Laps oskab häälida 2-4 häälikulist sõna		
Laps teab mõistet <i>ümmargune</i>		
Laps teab mõistet <i>kandiline</i>		
Laps leiab pildilt <i>ringi ja ruudu, kolmnurga</i>		
Laps nimetab <i>erinevusi</i> pildil		
Laps teab mõisteid <i>kõrge-madal</i> ning oskab võrrelda		
Laps tunneb ja nimetab kõiki värve ja värvitoone		
Laps saab aru mõistest <i>laiem-kitsam</i> õpetaja abiga		
Laps oskab järjestada esemeid <i>suuruse järgi</i>		
Laps teab mõisteid <i>suurem-väiksem-keskmine</i> (on suurem kui/on väiksem kui)		
Laps oskab <i>loendada 6-ni</i> , oskab leida vastava arvu esemeid		
Laps oskab nimetada erinevaid ööpäeva osi (<i>hommik, lõuna, õhtu, öö</i>), nende järjekorra		
Laps oskab moodustada <i>hulki</i>		
Laps oskab leida hulka		

mittekuuluva eseme		
Laps oskab järjestada <i>on pikem kui/on lühem kui</i>		
Laps teab mõisteid <i>ees-taga</i>		
Laps teab mõisteid <i>üleval/all</i>		
Laps tunneb pildilt ära kirjeldatava eseme		
Laps oskab pildi järgi lauseid moodustada		
Lpa teab mõisteid <i>eile-täna</i>		

LISA 7

5-6AASTASTE LASTE ARENGU JÄLGIMISE TABEL

LAPSE NIMI.....

LAPSE SÜNNIAEG.....

TÄITMISE KUUPÄEV.....

OSKUSED	+/-/v	MÄRKUSED, KOMMENTAARID
Laps oskab nimetada sõnade <i>esimest/viimast</i> häälikut		
Laps oskab nimetada <i>häälikute</i> arvu sõnas		
Laps oskab öelda oma aadressi		
Laps näitab ja nimetab <i>ruutu</i>		
Laps näitab ja nimetab <i>kolmnurka</i>		
Laps näitab ja nimetab <i>ristkülikut</i>		
Laps näitab ja nimetab <i>ringi</i>		
Laps oskab nimetada erinevusi pildil		
Laps tunneb ja nimetab kõiki värve ja värvitoone		
Laps teab mõisteid <i>kõrgem-madalam</i>		
Laps teab mõisteid <i>laiem-kitsam</i>		
Laps teab mõisteid <i>esimene-viimane</i>		
Laps oskan järjestada <i>suuruse</i> järgi		
Laps teab mõisteid <i>suurem-väiksem.keskmine</i>		
Laps oskab leida <i>paarilise</i> suuruse järgi		
Laps oskab leida <i>paarilise</i> värvi järgi		
Laps oskab nimetada <i>4 aastaaega</i> , teab nende järjekorda, iseloomulikke tunnuseid		
Laps oskab nimetada		

erinevaid ööpäeva osi (hommik, lõuna, õhtu, öö), nende järjekorda		
Laps oskab nimetada <i>nädalapäevi</i> ja teab järjekorda		
Laps oskab loendada 12-ni		
Laps oskab moodustada <i>hulki</i>		
Laps eristab <i>paremat-vasakut poolt</i>		
Laps teab mõisteid <i>rohkem-vähem-ühepalju</i>		
Laps teab mõisteid <i>pikem-lühem</i>		
Laps teab mõisteid <i>ees-taga</i>		
Laps <i>leiab</i> kirjeldatud eseme pildilt		
Laps oskab <i>kirjeldada</i> eset pildil		
Laps oskab <i>vastata küsimustele</i> pildi kohta		
Laps oskab <i>jutustada</i> pildi järgi		
Laps tunneb numbreid <i>1-10</i> ja oskab leida vastava arvu esemeid		
Laps oskab kirjutada oma nime		

LISA 8

6-7 AASTASTE LASTE ARENGU JÄLGIMISE TABEL

LAPSE NIMI.....

LAPSE SÜNNIAEG.....

TÄITMISE KUUPÄEV.....

OSKUSED	+ / -	MÄRKUSED KOMMENTAARID
Laps teab oma <i>sünnipäeva</i>		
Laps oskab nimetada <i>nädalapäevi</i> , teab nende järjekorda		
Laps oskab nimetada <i>erinevusi</i> pildil		
Laps teab mõisteid <i>kõrgem-madalam</i>		
Laps teab mõisteid <i>laiem-kitsam</i>		
Laps nimetab kõiki värve ja <i>värvitoone</i>		
Laps näitab ja nimetab <i>ruutu</i>		
Laps näitab ja nimetab <i>kolmnurka</i>		
Laps näitab ja nimetab <i>ringi</i>		
Laps näitab ja nimetab <i>ristkülikut</i> , oskab öelda, mille poolest <i>erinevad</i> ruut ja ristkülik		
Laps oskab öelda oma <i>aadressi</i>		
Laps oskab nimetada <i>esimest/viimast häälikut</i>		
Laps oskab öelda <i>häälikute arvu</i> sõnas		
Laps oskab <i>järjestada</i> suuruse järgi		
Laps teab mõisteid <i>suurem-väiksem, -keskmine</i>		
Laps teab mõisteid <i>esimene, viimane, eelviimane</i>		
Laps tunneb numbreid 1-10		
Laps oskab liita ja lahutada 5 piires, teab märke +, -, =		
Laps oskab nimetada 4 <i>aastaaega</i> , teab nende järjekorda ning iseloomulikke tunnuseid		

Laps oskab nimetada <i>ööpäeva osi(hommik,lõuna, õhtu,öö)</i> , nende järjekorda		
Laps teab <i>täis-ja pooltundi</i>		
Laps oskab moodustada <i>hulki</i> , öelda <i>mitme võrra</i> on üks hulk suurem ja hulki <i>võrdsustada</i>		
Laps eristab <i>vasakut-paremat</i> poolt		
Laps teab mõisteid <i>pikem-lühem</i>		
Laps teab mõisteid <i>ees-taga</i>		
Laps <i>loeb</i> kokku sõna ja leiab vastava pildi		
Laps <i>leiab kirjeldatud</i> eseme pildilt		
Laps oskab <i>kirjeldada</i> eset pildil		
Laps oskab <i>vastata</i> küsimustele pildi kohta		
Laps oskab <i>jutustada</i> pildi järgi		
Laps oskab kirjutada oma nime		
.....

LISA 9 KOOLIEELSE LAPSE KÕNEKAART

SUULINE KÕNE, HÄÄLDAMINE

Täishäälikud	Kaashäälikud	Raskemad ühendid	Häälduslikult raskemad sõnad

SÕNAVARA

GRAMMATIKA (lause ehitus, pikkus)

JUTUSTAMINE (pildi järgi, kogemuse põhjal)

KÕNE MÕISTMINE

Küsimustele vastamine	Korralduste täitmine	Teksti mõistmine

TAJU

MÄLU

MÕTLEMINE